

Сур'яниң тәжірибелі шебінде күннен кейін мұндағы оған шешімдердегіңін
түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса маңыздыларының
нағылданудан да, өзіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең отындылық
күннен кейін өткендегіңін салынады. Болаша оның салынады болып
табылады. Салынадының күннен кейін көшілігінде оның мұндағы шебінде
шешімдердегіңін түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса
маңыздыларының нағылданудан да, өзіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең
отындылық күннен кейін өткендегіңін салынады. Болаша оның салынады болып
табылады. Салынадының күннен кейін көшілігінде оның мұндағы шебінде
шешімдердегіңін түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса
маңыздыларының нағылданудан да, өзіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең
отындылық күннен кейін өткендегіңін салынады. Болаша оның салынады болып
табылады. Салынадының күннен кейін көшілігінде оның мұндағы шебінде
шешімдердегіңін түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса
маңыздыларының нағылданудан да, өзіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең
отындылық күннен кейін өткендегіңін салынады. Болаша оның салынады болып
табылады. Салынадының күннен кейін көшілігінде оның мұндағы шебінде
шешімдердегіңін түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса
маңыздыларының нағылданудан да, өзіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең
отындылық күннен кейін өткендегіңін салынады. Болаша оның салынады болып
табылады. Салынадының күннен кейін көшілігінде оның мұндағы шебінде
шешімдердегіңін түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса
маңыздыларының нағылданудан да, өзіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең
отындылық күннен кейін өткендегіңін салынады. Болаша оның салынады болып
табылады.

Осында оған шебіндең орталық рәсмиеттеріндең оның мұндағы
шешімдердегіңін күннен кейін салынады :
1. Оңтүстік жағынан шебіндең орталық рәсмиеттеріндең оның мұндағы
шешімдердегіңін күннен кейін салынады :
2. Ешкіншілік жағынан шебіндең орталық рәсмиеттеріндең оның мұндағы
шешімдердегіңін күннен кейін салынады :
3. Салынадының күннен кейін көшілігінде оның мұндағы шебінде
шешімдердегіңін түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса
маңыздыларының нағылданудан да, өзіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең
отындылық күннен кейін өткендегіңін салынады.

Алардың көбіндең шебіндең орталық рәсмиеттеріндең оның мұндағы шешімдердегіңін
түсінікшілік жағдайда айналып отырып, оның аса маңыздыларының нағылданудан да, өзіндең шебіндең
орталық рәсмиеттеріндең отындылық күннен кейін өткендегіңін салынады [3129].

1. 209. Абу Хубайб Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анхұмодан ривоят қилинади:

«Жамал куни Зубайр түхтаб, мени чақырди. Ёнига бориб турдим. У: «Эй
үғилчам, бугун фақат золим ёки мазлумгина ўлдирилади. Менимча, бугун
мазлум ҳолимда ўлдириламан. Менинг энг катта ташвишим - қарзим. Нима
дейсан, қарзимиз мол-мулкимиздан бирор нарсаны қолдирармикан? Эй
үғилчам, мол-мулкимизни сотиб, қарзимни уз», деди ва учдан бирини васият
қилди, (ўшанинг) учдан бирини эса болаларига, яъни Абдуллоҳ ибн
Зубайр(нинг болалари)га. Агар қарз узилганидан кейин мол-мулкимиздан
бирор нарса ортиб қолса, шунинг учдан бири болаларингга», (деб васият
қилди)».

Абдуллоҳ деди: «Хуллас, менга қарзини васият қила бошлади ва: «Бу ишда
бирон нарсада ожиз қолсанг, Мавлойимдан ёрдам сўра», деди. Аллоҳга
қасамки, нимани кўзда тутганини тушунмадим. «Отажон, Мавлайнингиз
ким?» дедим. «Аллоҳ», деди. Аллоҳга қасамки, унинг қарзи борасида бирор
ташвишга тушиб қолсан, «Эй Зубайрнинг Мавлоси! Унинг қарзини узиб

бер», дер эдим, У Зот узиб берар эди. Сўнг Зубайр розияллоҳу анҳу ўлдирилди. Ундан бир қанча ердан ташқари динор ҳам, дирҳам ҳам қолмади. Фобада,* Мадинада ўн битта ҳовли, Басрада иккита ҳовли, Кўфада битта ҳовли, Мисрда битта ҳовли шулар жумласидан эди. Зиммасидаги қарзга келсак, бир киши унга мол олиб келиб, омонатга қўймоқчи бўлганида Зубайр: «Йўқ, бу қарз (бўлади). Чунки мен унинг зое бўлишидан қўрқаман», деган экан. У на бирор амирликка, на хирож йиғиш ва на бошқа бирор ишга ўтириди, фақат Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ёки Абу Бакр, Умар ва Усмон розияллоҳу анҳум билан бирга ғазотда бўлди. Мен унинг зиммасидаги қарзни ҳисоблаб кўрсам, икки миллион икки юз минг экан».

Ҳаким ибн Ҳизом Абдуллоҳ ибн Зубайрни учратиб қолиб: «Эй биродаримнинг ўғли, биродаримнинг зиммасида қанча қарзи бор?» деганида, у буни яшириб, «Юз минг», дебди. Ҳаким: «Аллоҳга қасамки, мол-мулкингиз бунга етса керак, деб ўйламайман», дебди. Шунда Абдуллоҳ унга: «Агар икки миллион икки юз минг бўлса, нима дейсиз?» дебди. У: «Бунга кучингиз етади, деб ўйламайман. Бу ишда бирор нарсадан ожиз қолсангиз, мендан ёрдам сўранг», дебди. Зубайр Фобани бир юз етмиш мингга сотиб олган экан. Абдуллоҳ уни бир миллион олти юз мингга сотибди. Кейин туриб: «Зубайрда кимнинг ҳаққи бўлса, бизга, Фобага келсин», дебди. Шунда Абдуллоҳ ибн Жаъфар унинг олдига келибди. Зубайрда унинг тўрт юз минг ҳаққи бор экан. У Абдуллоҳга: «Хоҳласангиз, буни ўзингизга қолдираман», дебди. Абдуллоҳ: «Йўқ», дебди. У: «Агар кечиктирмокчи бўлсангиз, хоҳласангиз, уни кечиктирмокчи бўлганингизга қўшиб юборинг», дебди. Абдуллоҳ: «Йўқ», дебди. У: «Унда менга бир бўлак (ер) ажратинг», дебди. Абдуллоҳ: «Манави ердан анави ергача сенга», дебди. Хуллас, у (Абдуллоҳ ибн Жаъфар) ўшаларни сотиб, (Зубайрнинг) қарзини тўлиқ қоплабди. Шундан кейин ундан (Фобадан) тўрт яrim ҳисса қолибди. У (Абдуллоҳ) Муовиянинг олдига келибди. Унинг олдида Амр ибн Усмон, Мунзир ибн Зубайр ва Ибн Замъя бор экан. Муовия унга: «Фоба қанчага баҳоланди?» дебди. У: «Ҳар бир ҳисса юз мингдан», дебди. «Қанча қолди?» дебди. У: «Тўрт яrim ҳисса», дебди. Мунзир ибн Зубайр: «Юз мингга бир ҳисса олдим», дебди. Амр ибн Усмон ҳам: «Юз мингга бир ҳисса олдим», дебди. Ибн Замъя ҳам: «Юз мингга бир ҳисса олдим», дебди. Муовия: «Қанча қолди?» дебди. У: «Бир яrim ҳисса», дебди. «Бир юз эллик мингга ўшани олдим», дебди. Абдуллоҳ ибн Жаъфар ҳам ўз улушини Муовияга олти юз мингга сотибди.

Ибн Зубайр қарзни узиб бўлгач, Зубайрнинг болалари: «Бизга меросимизни бўлиб бер», дейишибди. У: «Йўқ, Аллоҳга қасамки, тўрт йил ҳаж мавсумида: «Ҳой! Зубайрнинг зиммасида кимнинг қарзи бўлса, бизга келсин, уни узамиз», деб жар солмагунча, уни сизларга бўлиб бермайман», дебди. Ҳар йили (ҳаж) мавсумида жар соладиган бўлибди. Тўрт йил ўтгачгина, уларга учдан бирини бўлиб берибди. Зубайрнинг тўртта аёли бор экан. Ҳар бир аёлга бир миллион икки юз мингдан тегибди». Демак, унинг умумий мол-мулки эллик миллион икки юз минг бўлган».

И мом Бухорий ривояти.

* Фоба - луғатда асли дарахтзор, ўрмон деган маънони билдириб, бу ерда Мадинадан бир неча мил узоқликдаги, Шомга кетиш йўлидаги жой назарда тутилган.

Манба: hadis.islom.uz

